

רווח הבית מלמעלה רחב יותר לפי שהקיר הוא רחב מלמטה והולך ונעשה צר כלפי מעלה כדי שיחזיק יותר מעמד. ולכן נתנו שיעור באורך הקורות דהיינו ברוחב הבית מלמעלה.

ואיבעית אימא: משום דאיכא בי כווי שהרוחב כולל גם את החלונות דהיינו מקום כניסת הקורות בקיר.

רבי חנינא נפק לקרייתא יצא לעיירות רמו ליה הקשו לו בני העיירות קראי אהרדי שהמקראות סותרים זה את זה?

כתיב במלכים [א ו ב] "והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו, ועשרים רחבו, ושלושים אמה קומתו". הרי שגם בית קדשי הקדשים שהוא נכלל בתוך הששים אמה, היה גובהו שלשים אמה.

וכתיב [שם פסוק כ] **"ולפני הדביר [לפנים ממחיצת בית קדשי הקדשים דהיינו קדשי הקדשים עצמן] עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו".** הרי שגובה בית קדשי הקדשים היה רק עשרים אמה?

אמר לחו רבי חנינא: כי קא חשיב, העשרים אמה נמדדים משפת כרובים ולמעלה, שבבית המקדש שבנה שלמה היו שני כרובים עומדים על הקרקע בקדש הקדשים

משני צידי הארון [מלבד הכרובים שעל הכפורת שעל הארון שעשה משה], וגובהן היה עשר אמות. נמצא שמשפתם ולמעלה היה רק עשרים אמה.

והוינן בה: **מאי קא משמע לן?** מדוע באמת חישוב הכתוב את הגובה משפת הכרובים ולמעלה, ולא מהקרקע דהיינו שלשים אמה?

ומשנינן: **הא קא משמע לן: למטה צ-א** מהכרובים **כלמעלה** מהם.

מה למעלה, כשם שמקום העשרים אמות שלמעלה מהכרובים, אין משמש כלום, אין בהם דבר והם חלל בלבד. אף למטה, אין משמש כלום. כך העשר אמות שלמטה מהכרובים כולם חלל. והארון והכרובים [של שלמה] אינם תופסים מקום כלל בדרך נס.

וזו כוונת הכתוב שעשרים אמה קומתו כלומר שכל שלשים האמה של הגובה הם כמו העשרים העליונים שלמעלה משפת הכרובים שהם כולם חלל.

והפסוק הזה מסייע לרבי לוי. **דאמר רבי לוי, ואיתנימא רבי יוחנן: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מקום ארון וכרובים אינו מן המדה. אינם ממעטים כלום ממדת החלל של קודש הקדשים.** (134)

תניא נמי הכי: ארון שעשה משה, יש לו

מהקיצבה שקצבו לו מן השמים בראש השנה למזונותיו. וכן הכרובים, שרומזים לישראל, הם באים לרמוז שכל מה שאוכלים בעולם הזה, אינם מחסרים מחלקו של עשיו כלום, אלא ניזונים בנס מן הברכה.

134. לפי ששם השכינה שורה, כמו שנאמר "ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים", ולא יכילוהו מקום ומדה, ומלא כל הארץ כבודו. מהרש"א.

ובכן יהודע כתב, שהארון בא לרמוז שכל מה שיוציא האדם לצורך תלמוד תורה אינו מתמעט

ריוח עשר אמות לכל רוח ורוח. שנשאר ריוח בינו לבין הכתלים עשר אמות בכל צד.

נמצא שהארון אינו תופס מקום כלל, שהרי כל בית הקדש קדשים לא היה רק עשרים על עשרים אמה.

אמר רבנאי אמר שמואל: כרובים של שלמה, בנס הן עומדין. שגוף הכרובים לא תפס מקום כלל.

שנאמר במלכים [שם פסוק כד] "והמש אמות כנף הכרוב האחת וחמש אמות כנף הכרוב השנית [הכנף השניה של אותו כרוב] עשר אמות מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו".⁽¹³⁵⁾ וכך גם הכרוב השני שעמד לידו ברוחב בקו ישר. נמצא שהכנפים לבד של שניהם תפסו עשרים אמות, שהוא כל החלל של קדש הקדשים.

אם כן, גופיהו גוף הכרובים, היכא הו קיימי? איך נשאר להם מקום?⁽¹³⁶⁾

אלא שמע מינה שגוף הכרובים בנס הן עומדין.

מתקף לה אביי: ודלמא לא היה שם נס כלל, משום שכולטין כתרנגולים הווי קיימי. שגוף הכרובים לא היה ב ין הכנפיים אלא הכנפיים היו צמודות זה לזה, והגוף כולו היה בולט ויוצא מביניהם כמו בתרנגולים, שהכנפיים יוצאים ממקום אחד באמצע הגב?⁽¹³⁷⁾

מתקף לה רבא: אפילו לא היו הכנפיים כתרנגולים, בכל זאת לא היה שם נס, משום שהכרובים זה שלא כנגד זה הווי קיימי. שהם לא עמדו בקו ישר אלא אחד היה יותר פנימה מהשני, כך שהיה מקום גם לגוף הכרובים?

מתקף לה רב אחא בר יעקב: ודלמא באלכסונוא הווי קיימי. שהכרובים היו אמנם צמודים זה לזה באותו קו אלא שהם עמדו

135. כתב הרשב"ם, שזה לא היה קשה להגמרא שהכנפיים לבד הם עשר אמות, ואיך יתכן שכל רוחב הכרוב עם הגוף יהא רק עשר אמות, כי אפשר לפרש, שהעשר אמות מקצות כנפיו עד קצות כנפיו היינו אם תחבר את הכנפיים לבד יהיו עשר אמות. ולעולם היו רחבים יותר מעשר אמות ביחד עם הגוף. וכל הראיה שהגוף היה עומד בנס היא מכך שכנפי שני הכרובים בלבד תפסו עשרים אמות כמדת קדש הקדשים, ואם כן, היכן עמד הגוף שלהם.

136. ואף שאמת הכלים היתה יותר קטנה מאמת הבנין, והיתה רק בת חמשה טפחים. צריך לומר, כיון שהכרובים היו מחוברים לבית, הרי הם נמדדים באמת הבנין. יעב"ץ.

137. הקשו התוס', שעדיין עמדו בנס, שהרי "אמתא באמתא היכי יתיב". כלומר, אי אפשר לדחוק דבר שרחבו עשרים אמה בעשרים אמה מצומצמות!?

ותירצו, שאמנם היה שם נס, אך לא בגוף

הר"י מיגש גם עומד על כך, שמקושיות הגמרא דלמא זה שלא כנגד זה הווי קיימי, ודלמא באלכסונוא הווי קיימי, משמע שעל עצם הכרובים לא קשיא האיך עמד הגוף שלהם בתוך עשר אמות של הכנפיים, משום שיש לפרש עשר

באלכסון הבית ולא בקו ישר, ונשאר מקום לגוף הכרובים [שהרי האלכסון הוא יותר גדול מהאורך]! (138)

מתקף לה רב הונא בריה דרב יהושע: ודלמא אפילו עמדו הכרובים זה כנגד זה ביור, בכל זאת נשאר מקום לגוף הכרובים, משום שבינתא, מעילאי רווח. למעלה בכנפיים היה הבית יותר רחב מעשרים אמה, שהכתלים הלכו ונעשו צרים יותר כלפי מעלה?

מתקף לה רב פפא: ודלמא מיכף הווי כייפי ידייהו, קצות הכנפיים היו כפופים מעט, ונשאר מקום לגוף הכרובים?

מתקף לה רב אשי: ודלמא שלחופי הווי משלחפי, שהכנפיים לא היו פרושות אלא חובקות אחת את השנייה, והן לא תפסו את כל העשרים אמה של הבית. ומנין לנו שהיה שם נס בכלל?

והוינן בה: כיצד היו עומדין הכרובים הן של משה והן של שלמה?

פליגי רבי יוחנן ורבי אלעזר:

חד אמר: פניהם היו איש אל אחיו. (139)

וחד אמר: פניהם היו לבית, כלפי פנים הבית.

ומקשינן: ולמאן דאמר פניהם איש אל אחיו, הא כתיב בכרובים של שלמה [דברי הימים ב—ג יג] "ופניהם לבית", ומן הסתם גם הכרובים של משה היו כן?

ומשנינן: לא קשיא: כאן, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום אז הם עומדים פנים אל פנים כמו זכר ונקיבה האוהבים זה את זה, סימן שהקדוש ברוך הוא אוהב את ישראל.

כאן, בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום אז הם הופכים את פניהם אל תוך הבית. (140)

והוינן בה: ולמאן דאמר: ופניהם לבית, הא

הכרובים.

והקשה המהרש"א, אם כן, גם לולי הקושיא של אב"י מנא ליה לשמואל שהיה נס בגוף הכרובים, שמאחר שבכנפי הכרובים היה גם נס [משום אמתא באמתא היכי יחיב] דלמא כל הנס היה רק בכנפיים ולא בגוף? וראה קרני ראם.

138. כך מפרש הרשב"ם. והריטב"א מפרש, שהכנפיים עמדו באלכסון מלמטה למעלה.

139. פירוש שהיו הכרובים עומדים בשורה אחת כבמשמע מהכתובים אלא שהיו מסובבים את פניהם איש אל אחיו. הר"י מיגש.

140. ומתחילה כך נעשו שיהיו פנים אל פנים כדי שתשרה שכינה בישראל וישראל יעשו רצונו של מקום. וכשאינן עושין רצונו של מקום הם הופכים פניהם לבית על ידי נס. רשב"ם.

וכתב המהרש"א שלכן באותן של משה כתיב "ופניהם איש אל אחיו" דרך חיבה שלא נפרדה השכינה מישראל כל זמן שהיה המשכן קיים. אבל באותן של שלמה כתיב "ופניהם לבית" לפי שהשכינה נפרדה מהם בסוף כשחטאו ישראל ונחרב הבית, ולכן פניהם לבית כאילו דעת השכינה לילך לחוץ וליפרד משם.

השותפות, שזה לקח את הבית וזה את הבור, או שקנה מבעל הבית את הבור יחד עם הדרך להגיע לבור.

אינו יכול ליכנס לשם בכל שעה שירצה, אלא **נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין**. היינו, בשעות היום בלבד, שעל מנת כן חילקו ביניהם, שלא יצטרך בעל הבית לקום ממטתו בלילה לפתוח לו. (144)

ואינו מכנים את בהמתו לשם, ומשקה אותה מבורו, שהרי אפשר להשקותה בדרך אחרת, אלא, ממלא מים מהבור, ומשקה את בהמתו מבחורין.

וזה עושה לו פותחת. בעל הבור עושה מנעול לבור, כדי שבעל הבית לא יגנוב הימנו את מימיו. **וזה עושה לו פותחת.** גם בעל הבית עושה מנעול. ומיד הגמרא תפרש

כתיב בכרובים של משה [שמות כה כ] **"ופניהם איש אל אחיו"** ומן הסתם היה גם כך בכרובים של שלמה? (141)

ומשינן: **דמצדדי אצדודי** שהיו פניהם קצת אל הבית וקצת איש אל אחיו, כמו אדם שמדבר עם חברו ומסובב את ראשו קצת הצידה.

דתניא: אונקלוס הגר אמר: כרובים – "מעשה צעצועים" [שם פסוק י' הן. פני תינוקות היו להם [מלשון צאצאים] (142) **ומצודדים פניהם כתלמיד הנפטר מרבו** שחוזר לאחוריו ופניו כלפי רבו מסובבים מעט הצידה. (143)

מתניתין:

מי שיש לו בור לפני מביתו של חברו, בתוך בית חברו, שכך חילקו ביניהם את

[עמוד א] בשעה שישאל עולין לרגל היו מגלים להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורין זה בזה ואומרים להם: ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה. וכאן בסוגיא משמע שהיו עומדים זה לצד זה?

ותירץ, שהיה מעשה נס בשעה שעלו לרגל שהיו מעורין זה בזה כדי להראות חיבתם לפני המקום. וכן בשעה שנכנסו גויים להיכל, כדי שיזילום. אבל בכל ימות השנה היו עומדים הכרובים זה ליד זה.

144. כך מפרש הרשב"ם. וביד רמה כתב, שמכאן ראייה שמי שיש לו דרך בתוך רשותו של חברו כדי להגיע לרשותו, אין לו קנין הגוף באותה דרך אלא שעבודא בעלמא להשתמש בדרך כדי ליכנס ולצאת לתוך רשותו.

141. כאן לא היה יכול לתרץ "כאן בזמן שישאל עושין" כדלעיל, שאיך יתכן שלכתחילה יעמידו אותם כשפניהם לבית לסימן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. [ועל כרחך למאן דאמר זה עשו אותם לכתחילה כך, שאם לא כן דמאי פליגין]. רשב"ם.

142. כמו שהגמרא בסוכה [ה א] אומרת: מאי "כרוב" - כרביא [כתנינוק]. שכן בבבל קורין לינוקא רביא. רשב"ם.

143. הקשה הר"י מיגש מהגמרא במסכת יומא [נד ב] שבשעה שנכנסו גויים להיכל ראו את הכרובים מעורין [חבוקין] זה בזה כזכר ונקבה. אמרו: ישראל הללו, שקללתן קללה וברכתן ברכה, יעסקו בדברים הללו? מיד הזילום, שנאמר "כל מרבדיה הזלוה". ועוד אמרו שם